

การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคม (SROI) ของโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญา

โครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญา เป็นความร่วมมือระหว่างธนาคารกสิกรไทยกับมหาวิทยาลัยพะเยาซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์พี่เลี้ยง โครงการนี้มีระยะเวลาในการดำเนินโครงการ 3 ปี (พ.ศ. 2562 – 2564) โดยโครงการนี้เป็นการจัดการเรียนรู้จากการทำโครงงานฐานวิจัยที่ตั้งอยู่บนบริบทท้องถิ่นของนักเรียน หรือจังหวัดน่าน มีครูแกนนำเป็นผู้อำนวยการจัดการเรียนรู้ และสร้างโรงเรียนต้นแบบการศึกษาในจังหวัดน่านจำนวน 30 แห่ง โดยโครงการมีวัตถุประสงค์สามข้อ ได้แก่ (1) เพื่อขับเคลื่อนและเป็นกลไกผลักดันในการสร้างสังคมแห่งความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียนพร้อมทั้งสร้างความเข้าใจและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้กับหน่วยงานการศึกษาในพื้นที่ (2) เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนมีความรู้ด้านการคิดวิเคราะห์คิดสังเคราะห์เข้าใจหลักการของเหตุผลอย่างเป็นระบบและเติบโตเป็นเยาวชนที่มีความสามารถในการบริหารจัดการชีวิตเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจการเงินของประเทศ และ (3) เพื่อส่งเสริมเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals; SDGs) ในเป้าหมาย 1 4 8 และ 10 โครงการสามารถจัดการฝึกอบรมได้ทั้งสิ้น 14 ครั้ง มีจำนวนครูที่เข้ารับการฝึกอบรมทั้งสิ้น 161 คน และนักเรียนจำนวน 1,277 คนและมีโครงการที่ดำเนินงานโดยนักเรียนทั้งสิ้น 195 โครงการ

ธนาคารกสิกรไทยเล็งเห็นว่าการประเมินผลตอบแทนทางสังคม (Social Return on Investment: SROI) เป็นกระบวนการที่สามารถช่วยประเมินโครงการด้านสังคมของธนาคารได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถชี้ให้เห็นได้ว่าการดำเนินโครงการนั้นสามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกให้สังคมได้เพียงใด รวมถึงแสดงให้เห็นว่าธนาคารกสิกรไทยสมควรพัฒนาและปรับปรุงโครงการทางสังคมด้านใด เพื่อให้โครงการบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และสามารถแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ ธนาคารกสิกรไทยจึงจัดให้มีการประเมินผลตอบแทนทางสังคม (SROI) กับโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญา เพื่อแสดงให้เห็นถึงผลตอบแทนทางสังคมที่โครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญาสามารถสร้างได้

การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคม (Social Return on Investment: SROI) เป็นวิธีการวิเคราะห์ผลทางสังคมที่ช่วยธนาคารในการทำความเข้าใจ และหาขนาดของมูลค่าทางสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจที่ธนาคารกสิกรไทยสร้างขึ้นเพื่อผลลัพธ์ทางสังคม โดยการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคม (SROI) คือการแทนค่าผลลัพธ์ทางสังคมด้วยมูลค่าทางการเงิน ในการดำเนินโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญานี้ ผลลัพธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการนี้เป็นการดำเนินงานเพื่อสังคม ซึ่งอาจไม่สามารถเห็นได้เป็นค่าตัวเงินที่แท้จริง อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมสามารถนำ ค่าแทนทางการเงิน (Financial proxy) มาใช้งานเพื่อประเมินมูลค่าทางการเงินของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น การนำค่าแทนที่เป็นตัวเงินชัดเจนมาคำนวณการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมสามารถแสดงให้เห็นว่า โครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญาสามารถสร้างผลลัพธ์เชิงบวกให้เกิดขึ้นกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เท่าไร ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่สามารถตีมูลค่าเป็นตัวเงินได้เท่านั้น โดยผลการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคม (SROI) ของโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญาสามารถแสดงข้อมูลตามขั้นตอน ได้ดังนี้

1. การกำหนดขอบเขตและการระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ขั้นตอนแรกก่อนเริ่มการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมจำเป็นต้องชี้แจงสิ่งที่การประเมินต้องการจะวัดผลและจะดำเนินการอย่างไร รวมถึงทำไมจึงจำเป็นต้องเริ่มกระบวนการวัดผล ในขั้นตอนที่ 1 ประกอบไปด้วยสามขั้นตอนย่อยดังนี้ (1) การกำหนดขอบเขต (2) การระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ (3) การตัดสินใจว่าจะให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมอย่างไร

ขั้นตอนย่อยที่ 1 การกำหนดขอบเขต (Establishing scope) ของการวิเคราะห์ SROI คือการแสดงขอบเขตที่ชัดเจนของสิ่งที่การประเมินผลนี้กำลังพิจารณา การกำหนดขอบเขตจำเป็นต้องมีความชัดเจนว่าเหตุใดจึงต้องมีการพิจารณากำหนดภายใต้ขอบเขตดังกล่าว และจะสามารถใช้แหล่งข้อมูลใดเพื่อนำมาเป็นข้อมูลสำหรับประเมินผล นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องกำหนดลำดับความสำคัญสำหรับการวัดผล โดยการวิเคราะห์ SROI ของโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญาสามารถกำหนดขอบเขต ได้ดังนี้ ขอบเขตของการวิเคราะห์ SROI ของโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญาจะพิจารณาเฉพาะการดำเนินโครงการ ตั้งแต่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 ถึง 8 สิงหาคม พ.ศ. 2565 ซึ่งมีครูผู้เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 161 คน จาก 30 โรงเรียนของจังหวัดน่าน และการวิเคราะห์ SROI นี้เป็นการวิเคราะห์ย้อนหลังการดำเนินโครงการตั้งแต่เริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. 2562 มิใช่การวิเคราะห์คาดการณ์

ขั้นตอนย่อยที่ 2 การระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Identifying stakeholders) ถือเป็นขั้นตอนที่เป็นพื้นฐานสำคัญในกระบวนการผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) โดยโครงการจะต้องมีการบ่งชี้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อวิเคราะห์ว่าใครคือผู้ที่ได้รับประโยชน์หรือเสียประโยชน์จากการดำเนินงานโครงการ หลังจากนั้นจึงทำการวิเคราะห์หารูปแบบการดำเนินงานร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจนเกิดเป็นแนวทางที่เกิดประโยชน์และลดผลกระทบสูงสุด ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหมายถึงบุคคลหรือองค์กรที่ประสบกับการเปลี่ยนแปลงหรือได้รับผลกระทบจากกิจกรรมของโครงการ ไม่ว่าจะเป็นผลลัพธ์ในเชิงบวกหรือเชิงลบ โดยการระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญาสามารถศึกษาได้จากตารางที่ 1 ด้านล่าง

ตารางที่ 1 ตารางการระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญา

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญ (Key Stakeholders)	เหตุผลในการรวม (Reason for inclusion)
ครู	โครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญาเชื่อว่าครูเป็นตัวแปรหลักที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน โดยหากสมรรถนะหลัก 6 ประการของครูมีประสิทธิภาพ จะสามารถส่งต่อไปที่ผู้ใช้ชั้นปลาย (End users)
โรงเรียน	โรงเรียนเป็นผู้สนับสนุนและผู้อนุมัติให้ครูเกิดการเข้าร่วมโครงการ และเป็นผู้สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย (Enabling environment) ต่อการให้นักเรียนและครูเข้าร่วมโครงการ

นักเรียน	นักเรียนเป็นผู้รับผลประโยชน์สูงสุดเพราะเป็นผู้ใช้ชั้นปลาย (End users) ของผลลัพธ์ทางสังคมที่เกิดจากโครงการน่านพะพะพันธุ์ปัญญา
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ไม่ถูกพิจารณา (Excluded Stakeholders)	เหตุผลในการยกเว้น (Reason for exclusion)
ผู้ปกครอง	เนื่องด้วยกลุ่มเป้าหมายที่ผู้ดำเนินโครงการสนใจคือนักเรียน ครู และโรงเรียน ดังนั้นโครงการจึงมุ่งเน้นดำเนินงานกับกลุ่มดังกล่าวเท่านั้น นอกจากนี้ด้วยระยะเวลาที่จำกัดในการดำเนินโครงการ จึงทำให้โครงการน่านพะพะพันธุ์ปัญญามีได้มุ่งเน้นไปที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ที่อาจได้รับผลกระทบจากโครงการ
ชุมชน	

ที่มา: คณะผู้ประเมิน (2566)

ขั้นตอนย่อยที่ 3 การตัดสินใจว่าจะให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมอย่างไร (Deciding how to involve stakeholders) โดยการดึงการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักของโครงการเป็นขั้นตอนที่สำคัญอย่างยิ่งของการประเมิน SROI เนื่องจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักเป็นเพียงกลุ่มเดียวที่สามารถให้ข้อมูลและประสบการณ์ของการดำเนินโครงการที่สำคัญกับการประเมินผล เนื่องด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนี้เป็นผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการทั้งเชิงบวกและเชิงลบ พวกเขาจึงเป็นกลุ่มที่สามารถชี้ให้เห็นว่ากิจกรรมใดของโครงการที่เป็นประโยชน์และกิจกรรมใดของโครงการที่ควรได้รับการปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ วิธีการให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วม สามารถทำได้หลากหลายรูปแบบตั้งแต่โทรศัพท์ไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อสอบถามไปจนถึงการทำกิจกรรมร่วมกัน การเก็บแบบสอบถาม การจัดประชุมกลุ่มย่อย หรือสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อย่างไรก็ตาม การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) หรือการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group discussion) โดยผู้ที่มีได้มาส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการโดยตรง เป็นขั้นตอนที่แนะนำเพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถให้ข้อมูลการได้รับผลกระทบของโครงการอย่างตรงไปตรงมามากที่สุด

การดึงการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักของโครงการน่านพะพะพันธุ์ปัญญานี้ ได้ดำเนินการโดยการจัดการประชุมกลุ่มย่อยกับคุณครู และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้อำนวยการโรงเรียนและนักเรียน ของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 23 โรงเรียน ซึ่งเป็นการดำเนินการรวบรวมข้อมูลโดยคณะผู้ประเมิน ซึ่งมีได้มีส่วนร่วมในระหว่างการดำเนินโครงการน่านพะพะพันธุ์ปัญญา การสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อรวบรวมข้อมูลการประเมินได้จัดขึ้นในระหว่างวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2566 ถึงวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2566 โดยสามารถรวบรวมข้อมูลกับคุณครูที่เข้าร่วมโครงการน่านพะพะพันธุ์ปัญญา จำนวน 116 คน ผู้อำนวยการหรือผู้บริหารโรงเรียนที่มีส่วนร่วมและได้ร่วมขับเคลื่อนโครงการน่านพะพะพันธุ์ปัญญา จำนวน 23 คน และนักเรียนผู้เรียนจากการสอนของคุณครูที่เข้าร่วมโครงการน่านพะพะพันธุ์ปัญญา จำนวน 61 คน

2. การกำหนดแผนที่ผลลัพธ์

การกำหนดแผนที่ผลลัพธ์เป็นการอธิบายถึงวิธีการที่โครงการนั้นใช้ทรัพยากรบางประการ หรือ ปัจจัยนำเข้า (Inputs) เพื่อดำเนินกิจกรรมภายใต้โครงการ ที่ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ (Outcomes) ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการ แผนที่ผลลัพธ์นี้เป็นศูนย์กลางของการวิเคราะห์ SROI ในบางครั้งความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า ผลผลิต และผลลัพธ์นี้เรียกว่า ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (Theory of Change) หรือแบบจำลองเชิงตรรกะ ซึ่งเป็นการบอกเล่าเรื่องราวว่าการดำเนินโครงการนี้สามารถสร้างความแตกต่างให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการได้อย่างไร

การเริ่มต้นสร้างแผนที่ผลลัพธ์ ควรเริ่มจากการชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่โครงการต้องการสร้างให้เกิด ซึ่งเป็นขอบเขตที่กว้างที่สุดของโครงการ การเริ่มต้นสร้างแผนที่ผลลัพธ์นี้สามารถใช้อธิบายได้ด้วยทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง โดยทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงของโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญาสามารถแสดงให้เห็นได้ดังรูปประโยคนี้ “ถ้า มีโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญา แล้ว ครูจะมีสมรรถนะในการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ให้แก่นักเรียน” ทั้งนี้ ผลการกำหนดแผนที่ผลลัพธ์สามารถแสดงให้เห็นได้ดังตารางที่ 2 ด้านล่าง

ตารางที่ 2 การกำหนดแผนที่ผลลัพธ์ของโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญา

ปัจจัยนำเข้า (Input)	กิจกรรม (Activity)	ผลผลิต (Output)	ผลลัพธ์ (Outcome)	เป้าหมาย (Impact)
- งบประมาณโครงการ - ค่าแรง - ค่าสถานที่ - อื่น ๆ	- อธิบายรายละเอียดการดำเนินงานโดยละเอียด และหากชี้แจงโดยสอดคล้องกับงบประมาณได้จะยิ่งเป็นประโยชน์ต่อการประเมินผล	- ครูได้รับโอกาสในการเข้าอบรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะกับโครงการ - ครูมีสมรรถนะหลักทั้ง 6 ประการหลังจากการฝึกอบรม	- ครูใช้สมรรถนะดังกล่าวเพื่อปรับการเรียนการสอนที่สามารถลดจำนวนชั่วโมงการทำงานของตนเองได้ - ครูใช้สมรรถนะที่ได้รับนำไปเป็นส่วนหนึ่งในการปรับเงินเดือนเงินวิทยฐานะเงินประจำของตำแหน่งของครูได้	- ครู น่านสามารถใช้สมรรถนะในการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ให้แก่นักเรียน

3. การหาหลักฐานของผลลัพธ์และการกำหนดมูลค่าทางการเงิน

ในขั้นตอนการหาหลักฐานของผลลัพธ์และการกำหนดมูลค่าทางการเงินจะต้องระบุตัวชี้วัด และชี้แจงแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งระบุมูลค่าของผลลัพธ์ที่สร้างจากขั้นตอนของการกำหนดแผนที่ผลลัพธ์ จะเห็นได้ว่าผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นของโครงการมีอยู่ด้วยกันทั้งสิ้น 5 การเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ในการกำหนดตัวชี้วัดทั้งรูปแบบ SROI และรูปแบบ Non-SROI เพื่อวัดผลลัพธ์ของโครงการจะต้องกำหนดตามความเปลี่ยนแปลงทั้ง 5 รูปแบบข้างต้น ซึ่งยึดตามแผนที่ผลลัพธ์ที่ตั้งขึ้น

ในขั้นตอนนี้จะเป็นขั้นตอนการดำเนินงานของคณะผู้ประเมิน โดยมุ่งเน้นการรวบรวมข้อมูลตามตัวชี้วัดดังตารางที่ 3 ด้านล่าง ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยคำถาม ดังต่อไปนี้

1) ตัวชี้วัดแบบ Non-SROI

- (1) จำนวนครูที่เข้าร่วมโครงการนานเพาะพันธุ์ปัญญาทั้งหมดมีจำนวนเท่าใด
- (2) จำนวนครูที่เข้าร่วมแต่ไม่เคยได้รับโอกาสในการเข้าอบรมเพื่อเสริมทักษะมาก่อนมีจำนวนเท่าใด
- (3) จำนวนครูที่เคยอบรมโครงการที่มีการถ่ายทอดเนื้อหาใกล้เคียงกับโครงการนานเพาะพันธุ์ปัญญามีจำนวนเท่าใด
- (4) การประเมินสมรรถนะทั้ง 6 ประการของคุณครูหลังการฝึกอบรมเป็นอย่างไร
- (5) จำนวนครูที่สามารถลดจำนวนชั่วโมงการทำงานได้มีจำนวนเท่าใด
- (6) จำนวนชั่วโมงการทำงานที่ครูสามารถลดลงได้มีจำนวนเท่าใด
- (7) จำนวนครูที่ได้รับการปรับเงินเดือน เงินวิทยฐานะ หรือ เงินประจำตำแหน่งของครูมีจำนวนเท่าใด
- (8) จำนวนครูที่ใช้สมรรถนะในการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ให้แก่นักเรียนได้อย่างครบถ้วน ทุกวิชา มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจนกลายเป็นความรู้โดยปริยาย (Tacit knowledge) มีจำนวนเท่าใด

2) ตัวชี้วัดแบบ SROI

- (1) การอบรมภายใต้โครงการนานเพาะพันธุ์ปัญญามีมูลค่าของการอบรมเท่าไร
- (2) ค่าใช้จ่ายในการเดินทางที่ลดลงจากการเดินทางเข้ามาอบรมในกรุงเทพมหานครมีมูลค่าเท่าไร
- (3) ค่าเสียโอกาสอื่น ๆ หากต้องเดินทางออกจากเส้นทางเดิมมีมูลค่าเท่าไร
- (4) เวลาที่ลดลงจากการทำงานครูสามารถนำไปสร้างรายได้หรือไม่ อย่างไร หากได้มีมูลค่าเท่าไร
- (5) มูลค่าของเงินที่ได้รับ จำนวนเดือนที่ได้ตั้งแต่จบการฝึกอบรมเป็นมูลค่าเท่าไร

ตารางที่ 3 ตารางการกำหนดตัวชี้วัด การเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลตามการเปลี่ยนแปลงเพื่อการประเมินผลตอบแทนทางสังคมของโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญา

การเปลี่ยนแปลง (Changes)	ตัวชี้วัดแบบ Non-SROI (Non-SROI Indicators)	การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)	ตัวชี้วัดแบบ SROI (SROI Indicators)	การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)
ครูได้รับโอกาสในการเข้าอบรม เพื่อเพิ่มสมรรถนะกับโครงการ	จำนวนครูที่เข้าร่วมทั้งหมด	จำนวนครูที่เข้าร่วมโครงการ จากใบลงทะเบียน	มูลค่าของการอบรม	สอบถาม Willingness to Pay จากครูที่เข้าร่วมโครงการผ่าน แบบสอบถาม
	จำนวนครูที่เข้าร่วมที่ไม่เคย ได้รับโอกาสในการเข้าอบรม เพื่อเสริมทักษะมาก่อน	แบบสอบถามไปยังครูที่เข้าร่วม โครงการ	ค่าใช้จ่ายในการเดินทางที่ลดลง จากการต้องเดินทางเข้ามา อบรมในกทม.	การสัมภาษณ์เชิงลึกกับครูที่เข้า ร่วมโครงการน่านเพาะพันธุ์ ปัญญา
	จำนวนครูที่เคยอบรมโครงการ ที่มีการถ่ายทอดเนื้อหาที่ ใกล้เคียงกับโครงการ (ระบุชื่อ โครงการด้วย อาจเกิด Attribution)	แบบสอบถามไปยังครูที่เข้าร่วม โครงการ	ค่าเสียโอกาสอื่น ๆ หากต้อง เดินทางออกจากเส้นทางเดิม	การสัมภาษณ์เชิงลึกกับครูที่เข้า ร่วมโครงการ
ครูมีสมรรถนะหลักทั้ง 6 ประการหลังจากการฝึกอบรม	แบบประเมินสมรรถนะครู	แบบทดสอบจากงานวิจัยที่ ยืนยันว่าครูมีทักษะดังกล่าว จริง		
ครูใช้สมรรถนะดังกล่าวเพื่อ ปรับการเรียนการสอนที่ สามารถลดจำนวนชั่วโมงการ ทำงานของตนได้	- จำนวนครูที่สามารถลด จำนวนชั่วโมงการทำงาน ได้	แบบสอบถามไปยังครูที่เข้าร่วม โครงการ	เวลาที่ลดลงจากการทำงานครู สามารถนำไปสร้างรายได้ได้ หรือไม่ อย่างไร มีมูลค่าเท่าไร	การสัมภาษณ์เชิงลึกกับครูที่เข้า ร่วมโครงการ

การเปลี่ยนแปลง (Changes)	ตัวชี้วัดแบบ Non-SROI (Non-SROI Indicators)	การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)	ตัวชี้วัดแบบ SROI (SROI Indicators)	การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)
	- จำนวนชั่วโมงการทำงานที่ ครูสามารถลดลงได้			
ครูใช้สมรรถนะที่ได้รับนำไป เป็นส่วนหนึ่งในการปรับ เงินเดือน/ เงินวิทยฐานะ/ เงิน ประจำตำแหน่งของครูได้	จำนวนครูที่ได้รับการปรับ เงินเดือน/ เงินวิทยฐานะ/ เงิน ประจำตำแหน่งของครู	แบบสอบถามไปยังครูที่เข้าร่วม โครงการ	มูลค่าของเงินที่ได้ จำนวนเดือน ที่ได้ตั้งแต่จบการฝึกอบรม	การสัมภาษณ์เชิงลึกกับครูที่เข้า ร่วมโครงการ
ครุ่ำนสามารถใช้สมรรถนะใน การจัดการเรียนการสอนที่ สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะ ในศตวรรษที่ 21 ให้แก่นักเรียน	จำนวนครูที่สามารถใช้ สมรรถนะในการจัดการเรียน การสอนที่สอดคล้องกับการ พัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ให้แก่นักเรียนได้อย่างครบถ้วน ทุกวิชา มีการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมจนกลายเป็นความรู้ โดยปริยาย (Tacit knowledge)	แบบสอบถามไปยังครูที่เข้าร่วม โครงการ	ค่าเสียโอกาสอื่น ๆ หากต้อง เดินทางออกจากเส้นทางเดิม	การสัมภาษณ์เชิงลึกกับครูที่เข้า ร่วมโครงการ

ที่มา: คณะผู้ประเมิน (2566)

4. การวิเคราะห์และกำหนดกรณีฐาน

กรณีฐาน (Base Case Scenario) เป็นเครื่องมือสำคัญในการประเมินผลตอบแทนทางสังคม เนื่องจากในพื้นที่ที่องค์กรทำโครงการเพื่อสังคมมีภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชนอื่น ๆ เข้าไปทำงาน เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในประเด็นเดียวกัน ดังนั้นหลักการที่สำคัญข้อหนึ่งของการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมคือ การไม่กล่าวอ้างผลลัพธ์เกินจริง กล่าวคือ ผู้ประเมินจะต้องสำรวจและเก็บข้อมูลว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นนั้น บางส่วนอาจไม่ได้เกิดจากกิจกรรมของโครงการ แต่เกิดขึ้นเนื่องจากมีปัจจัยภายนอกอื่น ๆ การรับรู้และตรวจสอบผลลัพธ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากกิจกรรมของโครงการนั้น

การวิเคราะห์ผลกระทบนั้น จำเป็นต้องมีการคาดคะเนผลลัพธ์และผลกระทบส่วนเกิน (Deadweight) ผลลัพธ์ทดแทน (Displacement) ผลจากปัจจัยอื่น (Attribution) และอัตราการลดลง (Drop off) เพื่อที่จะสามารถกำหนดกรณีฐาน (Base case) ได้ คือ รวมเฉพาะคุณค่าทางสังคมที่องค์กรน่าจะมีส่วนสร้างจริง ๆ เท่านั้น ซึ่งการวัดมูลค่าของผลลัพธ์ และผลกระทบว่าผู้รับผลประโยชน์จากโครงการก่อให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมได้มากน้อยเพียงใด จะต้องเข้าใจด้วยว่าอาจมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น เช่นเดียวกัน โดยแต่ละผลกระทบนั้นมีรายละเอียดดังนี้ (1) ผลลัพธ์ส่วนเกิน (Deadweight) หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอยู่ต่อไปให้ไม่มีองค์กรหรือโครงการใดทำงานเรื่องนั้น ๆ (2) ผลลัพธ์ทดแทน (Displacement) หมายถึง กรณีที่ผลลัพธ์เชิงบวกสำหรับผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มหนึ่งถูกชดเชยด้วยผลลัพธ์เชิงลบสำหรับผู้มีส่วนได้เสียรายอื่น (3) ผลจากปัจจัยอื่น (Attribution) เป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของหน่วยงานหน่วยงานหนึ่งหรือโครงการอื่น ๆ ที่ร่วมส่งผลกระทบต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น และ (4) อัตราการลดลง (Drop off) ในสภาพความเป็นจริงที่ว่าผลลัพธ์ทางสังคมใดก็ตาม บังเกิดขึ้นในปีแรก ๆ ของการดำเนินกิจกรรมหรือการทำโครงการมากกว่าในปีท้าย ด้วยเหตุนี้ การกำหนดกรณีฐาน (Base case scenario) ของโครงการน่าจะเหมาะสมที่สุด จึงควรคำนึงถึงความเป็นไปได้ตามประเด็นต่อไปนี้

- 1) กรณีผลจากปัจจัยอื่น (Attribution) คือ พบโครงการอื่นนอกเหนือจากโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญาที่เข้ามาทำงานสร้างผลลัพธ์ทางสังคมในลักษณะเดียวกัน อาทิ (1) โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาของโรงเรียนในชนบท (ทสรช.) (2) โครงการโรงเรียนพัฒนาตนเอง (Teacher and School Quality Program: TSQP) (3) โครงการพัฒนาและส่งเสริมนักเรียนด้วยหลักสูตรสะเต็มศึกษา (STEM Education) (4) โครงการรักษ่าน่าน (5) โครงการกล้าดี (กพผ.) และ (7) โครงการนวัตกรรมสร้างสรรค์
- 2) กรณีอัตราการลดลง (Drop off) คือ พบครูที่ระบุว่าหลังการอบรมโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญา มิได้ใช้ความรู้จากโครงการมาประยุกต์ใช้ จำนวน 21 คน จาก 116 คน (ร้อยละ 18.10)

5. การคำนวณผลตอบแทนทางสังคม

ขั้นตอนแรกของการคำนวณผลตอบแทนทางสังคม คล้ายคลึงกับการวิเคราะห์ความคุ้มค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ผ่านการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน (Cost-Benefit Analysis) โดยเน้นการแปรต้นทุนและ

ผลลัพธ์ทางสังคมที่เกิดจากการลงทุนในรูปแบบ “มูลค่าทางการเงิน” ดังนั้น การคำนวณนั้นจะใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ทางการเงินที่สำคัญ 4 ประเภท คือ

1) Net Present Value (NPV)

ใช้วิเคราะห์ประสิทธิภาพของโครงการ โดยการวิเคราะห์ผลต่างของ Present Value (มูลค่าปัจจุบัน) ของผลรวมกระแสเงินสดจ่ายสุทธิและกระแสเงินสดรับสุทธิ เราใช้ Net Present Value (NPV) เพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการ ถ้า Present Value (PV) ของกระแสเงินสดรับสุทธิมากกว่า PV ของกระแสเงินสดจ่ายสุทธิ NPV จะมีค่ามากกว่า 0 และในทางตรงข้ามกัน NPV จะมีค่าติดลบ ในทางทฤษฎีแล้วนักลงทุนควรเลือกลงทุนในโครงการที่มีค่า NPV เป็นบวกและสูงที่สุดในบรรดาตัวเลือกที่มีอยู่ ในทางปฏิบัติ การหาค่า Net Present Value ขึ้นอยู่กับความแม่นยำในการประเมินค่าตัวแปรต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่ได้ค่อนข้างยาก

2) Calculating the ratio

วิเคราะห์สัดส่วนความคุ้มค่าของผลตอบแทนทางสังคมโดยคำนวณสัดส่วนระหว่างค่าใช้จ่ายตลอดทั้งโครงการกับผลตอบแทนทางสังคมที่ได้รับ ซึ่งอัตราส่วนควรมากกว่า 0 ซึ่งแสดงถึงความคุ้มค่าในการลงทุน ซึ่งในรายงานนี้ จะใช้คำว่า Social return value per amount invest

3) Sensitivity Analysis

การวิเคราะห์เพื่อหาความแปรปรวนในการลงทุน ซึ่งมาจากปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น การเปลี่ยนแปลงของกระแสเงินสดสุทธิของโครงการ จากการเปลี่ยนแปลงของ ค่าแรงคนงาน ราคาวัตถุดิบ ค่าขนส่ง เป็นต้น

4) Payback Period (Optional)

ใช้วิเคราะห์ประสิทธิภาพในการลงทุนว่าเงินที่ลงทุนไปนั้นสามารถสร้างผลตอบแทนที่ต้องการเมื่อใด

ซึ่งการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมสามารถทำได้ด้วยวิธีการเก็บข้อมูลค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการดำเนินโครงการเพื่อใช้คำนวณร่วมกับผลตอบแทนทางสังคมที่เกิดขึ้นจริง โดยผลตอบแทนทางสังคมที่เกิดขึ้นจะคำนวณจากค่าทางการเงินที่คณะผู้ประเมินได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

5.1 การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายของโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญา (Estimating Costs)

ค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญา ของธนาคารกสิกรไทย ซึ่งมีการรวบรวมข้อมูลโดยผู้ดำเนินโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญา มีรายละเอียดตามตารางที่ 4 ด้านล่าง

ตารางที่ 4 ค่าใช้จ่ายของโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญา

รายละเอียดค่าใช้จ่าย (Estimating Costs)	จำนวนเงิน
รวมค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญาทั้งสิ้น	22,500,000.00 บาท

5.2 การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมของโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญา (Estimating Benefits)

การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมที่เกิดขึ้นจากโครงการจะเป็นการวิเคราะห์กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นครูซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญของโครงการ โดยรายการผลตอบแทนแต่ละประการเป็นข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เชิงลึกระหว่างคณะผู้ประเมินและครูผู้เข้าร่วมโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญาจำนวน 116 คน ซึ่งผลประโยชน์ที่มีมูลค่าเป็นเงินเหล่านี้จะสามารถนำไปวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคม โดยรายการผลตอบแทนของโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญา มีรายละเอียดตามตารางที่ 5 ด้านล่าง

ตารางที่ 5 ผลตอบแทนของโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญา

รายการผลตอบแทน	วิธีการคำนวณมูลค่า	มูลค่า	หมายเหตุ
มูลค่าขององค์ความรู้ที่ได้จากโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญา	มูลค่าองค์ความรู้ที่สามารถคำนวณได้จากความเต็มใจที่จะจ่าย (Willingness to pay) ของครูที่ให้มูลค่ากับการอบรม โดยคณะผู้ประเมินได้เก็บข้อมูลจากครูจำนวน 116 คน โดยมีครูที่ดีมูลค่าของการอบรมได้ 77 คน ตั้งแต่ 5,000 บาท จนถึง 3,000,000 บาท ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 268,697.67 บาท ทั้งนี้คณะผู้ประเมินได้นำค่าเฉลี่ยดังกล่าวคูณกับครูผู้เข้าร่วมโครงการทั้งหมด คือ $268,697.67 \times 161$ รวมเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 43,260,325.58 บาท	43,260,325.58 บาท	ในการคำนวณครั้งนี้ คณะผู้ประเมินได้ใช้ค่าเฉลี่ยคูณกับจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด อย่างไรก็ตาม หากคณะผู้ประเมินคำนวณจากผลรวมทั้งหมดของมูลค่าที่ครูผู้เข้าร่วมดีมูลค่าการอบรมได้ จะได้ผลรวมเป็น 11,554,000.00 บาท อย่างไรก็ตาม ทางคณะผู้ประเมินจะนำค่าดังกล่าวมาคำนวณและแสดงผลตอบแทนทางสังคมในการวิเคราะห์ความอ่อนไหว (Sensitivity analysis) ในหัวข้อ 4.5.3
ค่าใช้จ่ายในการเดินทางที่ลดลงจากการต้องเดินทางเข้ามาอบรมโครงการ	ค่าใช้จ่ายในการเดินทางที่ลดลงนี้สามารถคำนวณได้จากค่าใช้จ่ายของครูในการเดินทางเพื่อเข้าอบรม โดยจากการ	37,152.00 บาท	เนื่องด้วย จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมีครูจำนวน 8 คนที่มีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง รวมเป็นเงิน

รายการผลตอบแทน	วิธีการคำนวณมูลค่า	มูลค่า	หมายเหตุ
น่านพะพะพันธุ์ปัญญา ในกรุงเทพมหานครฯ	สัมภาษณ์เชิงลึก พบว่ามีครูที่ ต้องจ่ายค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น 8 คน มูลค่าตั้งแต่ 100 บาท ถึง 750 บาท ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 343.75 บาท ทั้งนี้ คณะผู้ประเมินได้นำ ค่าเฉลี่ยดังกล่าวคูณกับจำนวน ครูที่เข้าร่วมและไม่ต้องออก ค่าใช้จ่ายใด ๆ จำนวน 108 คน รวมเป็นเงิน 37,152 บาท		ทั้งสิ้น 2,750 บาท คณะผู้ ประเมินจึงจะนำค่าใช้จ่าย ดังกล่าวมาหักลบออกจาก ผลตอบแทนของโครงการที่ จะนำไปวิเคราะห์ SROI
ค่าเสียโอกาสอื่น ๆ หากต้องเดินทางออก จากเส้นทางเดิม	จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ระหว่างคณะผู้ประเมินกับครู ผู้เข้าร่วมโครงการ ไม่พบค่าเสีย โอกาสอื่น ๆ หากต้องเดินทาง ออกจากเส้นทางเดิม	-	-
รายได้ที่ครูสร้างได้ จากการบริหารเวลา ชั่วโมงการสอนที่ ลดลง	รายได้ที่ครูสร้างได้จากการ บริหารเวลาชั่วโมงการสอนที่ ลดลง สามารถคำนวณได้จาก การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อทราบ รายได้ที่ครูสามารถสร้างได้ พบว่ามีครูที่สามารถสร้างรายได้ ได้จำนวนทั้งสิ้น 7 คน ตั้งแต่ 1,800 บาท ถึง 10,000 บาท ซึ่งรวมเป็นเงินทั้งสิ้น 26,800 บาท	26,800.00 บาท	รายได้นี้เป็นรายได้เฉพาะที่ ได้จากการนำชั่วโมงการ สอนที่ลดลงของครูไปใช้ เพื่อการสร้างรายได้ส่วนตัว
รายได้ที่ครูใช้ สมรรถนะที่ได้ไปทำ อ ำ ชี พ เ ส ริ ม นอกเหนือจากเวลา ประกอบอาชีพ	รายได้จากการประกอบอาชีพ เสริมของครูนี้สามารถคำนวณ ได้จากข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เชิงลึกว่าคุณครูสามารถใช้ สมรรถนะที่ได้จากการอบรมใน โครงการน่านพะพะพันธุ์ปัญญา ไปประกอบอาชีพเสริมจนได้	320,400.00 บาท	รายได้นี้เป็นรายได้เฉพาะที่ ได้จากการนำองค์ความรู้ เกี่ยวกับสมรรถนะหลักทั้ง หกประการที่ได้รับจากการ อบรมภายใต้โครงการน่าน พะพะพันธุ์ปัญญาไปใช้เพื่อ การสร้างได้รายได้ส่วนตัว

รายการผลตอบแทน	วิธีการคำนวณมูลค่า	มูลค่า	หมายเหตุ
	รายได้ พบว่ามีครูที่สามารถสร้างรายได้จากอาชีพเสริมได้จำนวน 37 คน ตั้งแต่ 3,600 บาท ถึง 60,000 บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 320,400 บาท		
มูลค่าของเงินเดือนที่ได้รับเพิ่มจากการปรับเงินเดือน/ เงินวิทยฐานะ/ เงินประจำตำแหน่งของครู	มูลค่าของเงินเดือนที่ได้รับเพิ่มซึ่งเป็นผลประโยชน์จากการอบรมภายใต้โครงการสามารถคำนวณได้จากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกว่าครูได้รับการเพิ่มเงินเดือนซึ่งเป็นผลตอบแทนจากการอบรมในโครงการนี้ พบว่า มีครูที่ได้รับการปรับเงินเดือนเพิ่มขึ้นจำนวน 10 คน ตั้งแต่ 6,000 บาท ถึง 28,800 บาทต่อปี รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 126,840 บาทต่อปี	126,840.00 บาทต่อปี	มูลค่าของเงินเดือนที่ได้รับเพิ่มจากการปรับเงินเดือน/ เงินวิทยฐานะ/ เงินประจำตำแหน่งของครูนี้เป็นการคำนวณมูลค่าต่อปี
รวมเป็นมูลค่าทั้งสิ้น		43,771,517.58 บาท	

ที่มา: คณะผู้ประเมิน (2566)

หลังจากการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผลที่เกิดกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก หรือครูที่เข้าร่วมอบรมในโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญา และการกำหนดอัตราส่วนกรณีฐานจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับครูแล้ว คณะผู้ประเมินได้คำนวณหามูลค่าผลตอบแทนทางสังคมได้ โดยสรุปผลได้ตาม ตารางที่ 6 ด้านล่าง

จากการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของผลสัมฤทธิ์ของผลลัพธ์ที่ได้รับจะลดลงทุก ๆ ปีหลังจากที่โครงการสิ้นสุดลง โดยจะต้องทดสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ในทุก ๆ ปี อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่าครูที่อบรมในโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญาแต่ไม่ได้ใช้สมรรถนะหลักในการสอนนักเรียนแล้วมีจำนวน 21 คน (ร้อยละ 18.10) โดยสรุป จากการศึกษาพบกรณีอัตราการลดลง (Drop off) ดังนั้น เมื่อคำนวณหามูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value-NPV) พบว่า มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิตั้งต้น 9,177,372.23 บาท

ในการคำนวณหาอัตราส่วนผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) โดยเปรียบเทียบมูลค่าปัจจุบันทั้งหมด จำนวน 21,268,767.58 บาท กับมูลค่าการลงทุนที่ใช้ไป จำนวน 22,500,000 บาท พบว่า

ทุก 1 บาทที่ลงทุนในโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญา สามารถสร้างประโยชน์ทางสังคมด้วยมูลค่า 1.95 บาท ทั้งนี้ มีการคิดอัตราการคิดลด (Discount rate) จากอัตราเงินเฟ้อของประเทศไทยในปี 2565 คือร้อยละ 5.8

ตารางที่ 6 สรุปผลการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมของโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญา

อัตราการคิดลด (Discount rate) 5.8%			
ค่าใช้จ่าย (บาท) Costs (THB)	ผลตอบแทน (บาท) Benefits (THB)	มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (บาท) Net Present Value; NPV (THB)	มูลค่าผลตอบแทนทางสังคม ต่อจำนวนเงินที่ลงทุน Social Return Value per amount invested
22,500,000	43,768,767.58	21,268,767.58	1.95

ที่มา: คณะผู้ประเมิน (2566)

5.3 การวิเคราะห์ความอ่อนไหวของโครงการ (Sensitivity Analysis)

ผลตอบแทนทางสังคมของโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญา จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำมาวิเคราะห์เพื่อหาความแปรปรวนและความอ่อนไหวของโครงการในการลงทุนที่เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ที่ไม่สามารถควบคุมได้ โดยการวิเคราะห์หาความแปรปรวนนี้จะทำให้ทราบว่า โครงการมีความยืดหยุ่นและสามารถรับมือความเปลี่ยนแปลงได้มากที่สุดเท่าใด โดยที่ผลตอบแทนทางสังคมที่เกิดขึ้นยังคงคุ้มค่าต่อเงินที่ลงทุนไป ซึ่งปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้มี 2 กรณี คือ ค่าใช้จ่ายในโครงการ และ ผลลัพธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นจากโครงการ ดังนี้

1) การเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายในโครงการ

ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินโครงการเป็นปัจจัยที่มีความแปรปรวนสามารถเปลี่ยนแปลงได้เสมอ โดยการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายจะทำให้ความคุ้มค่าในการลงทุนของโครงการนี้ลดลง เมื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนพบว่า โครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญา มีความยืดหยุ่นเพียงพอที่จะรับมือกับการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายได้มากที่สุด ร้อยละ 94.52 ของค่าใช้จ่ายปัจจุบัน โดยที่ผลตอบแทนทางสังคมที่เกิดขึ้นยังคงคุ้มค่าต่อเงินที่ลงทุนไป

2) การลดลงของผลตอบแทนทางสังคม

ผลลัพธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นจากโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญา เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สามารถเกิดความเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากการคำนวณผลตอบแทนทางสังคมนั้นมีวิธีการคำนวณจากผลข้อมูลมากกว่า 1 รูปแบบการคำนวณ ซึ่งการลดลงของผลลัพธ์ทางสังคมจะทำให้ความคุ้มค่าในการลงทุนของโครงการนี้ลดลง เมื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนพบว่า โครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญา มีความยืดหยุ่นเพียงพอที่จะรับมือกับการลดลงของผลตอบแทนทางสังคมมากที่สุด ร้อยละ 48.59 ของ

ผลลัพธ์ทางสังคมที่ผ่านการคำนวณอัตราส่วนลดในปัจจุบันแล้ว โดยผลตอบแทนทางสังคมที่เกิดขึ้น ยังคงคุ้มค่าต่อเงินที่ลงทุนไป นอกจากนี้ หากคำนวณผลลัพธ์ทางสังคมด้วยผลรวมจากการตีมูลค่าของการอบรมภายใต้โครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญาโดยครูผู้เข้าร่วมการอบรม หรือ 11,554,000.00 บาท พบว่าโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญาจะมีผลตอบแทนอยู่ที่ 12,062,442.00 บาท มูลค่าปัจจุบันสุทธิ หรือ NPV อยู่ที่ -10,437,588.00 บาท และ ทุก 1 บาทที่ลงทุนในโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญา สามารถสร้างประโยชน์ทางสังคมด้วยมูลค่า 0.54 บาท

6 การรายงานผลลัพธ์ทางสังคมของโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญา

การรายงานผลลัพธ์ทางสังคมเป็นการรายงานผลที่นอกเหนือจากการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคม (SROI) โดยคณะผู้ประเมินสามารถรายงานผลลัพธ์ทางสังคมได้ตามตัวชี้วัดตามตารางที่ 3 ซึ่งเป็นตัวชี้วัดแบบ Non-SROI ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

โครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญานี้มีครูเข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 161 คน โดยจากการเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับครูผู้เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 116 คน พบว่าครูได้เข้าร่วมโครงการเนื่องจาก (1) ครูได้รู้จักโครงการผ่านการประชาสัมพันธ์และแสดงงานชิ้นในการเข้าร่วมโครงการด้วยตนเองจำนวน 42 คน (ร้อยละ 36.21) (2) ครูได้รับเชิญโดยครูผู้เข้าร่วมโครงการมาก่อนตนเองจำนวน 26 คน (ร้อยละ 22.41) (3) ครูได้รับมอบหมายให้เข้าร่วมโครงการโดยผู้บริหารของโรงเรียนจำนวน 25 คน (ร้อยละ 21.55) และ (4) ครูได้รับหนังสือเชิญให้เข้าร่วมโครงการจำนวน 23 คน (19.83) ซึ่งเมื่อสัมภาษณ์ถึงความคาดหวังในการเข้าร่วมโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญาแล้วพบว่า ครูผู้เข้าร่วมโครงการมีความคาดหวังต่อโครงการดังนี้ (1) ครูต้องการได้รับองค์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเอง จำนวน 61 คน (ร้อยละ 52.59) (2) ครูต้องการนำความรู้ที่ได้จากการอบรมภายในโครงการไปประยุกต์ใช้กับการสอนนักเรียนต่อไป จำนวน 27 คน (ร้อยละ 23.28) (3) ครูต้องการผลงานหรือเกียรติบัตรเพื่อยืนยันความรู้ความสามารถของตนเอง จำนวน 19 คน (ร้อยละ 16.38) และ (4) ครูไม่มีความคาดหวังต่อโครงการ จำนวน 9 คน (ร้อยละ 7.75) ทั้งนี้ ภายใต้โครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญามีครูที่เข้าร่วมแต่ไม่เคยได้รับโอกาสในการเข้าอบรมเพื่อเสริมทักษะมาก่อนจำนวน 95 คน จาก 116 คน (ร้อยละ 81.90) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่ามีครูที่เคยอบรมเพื่อเสริมทักษะภายใต้โครงการอื่นมาก่อน จำนวน 21 คน (ร้อยละ 18.10) โดยโครงการที่มีการเสริมทักษะที่คล้ายคลึงกับโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญา ได้แก่ (1) โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาของโรงเรียนในชนบท (ทสรช.) (2) โครงการโรงเรียนพัฒนาตนเอง (Teacher and School Quality Program: TSQP) (3) โครงการพัฒนาและส่งเสริมนักเรียนด้วยหลักสูตรสะเต็มศึกษา (STEM Education) (4) โครงการรักษ์ป่าน่าน (5) โครงการกล้าดี (กฟผ.) และ (7) โครงการนวัตกรรมสร้างสรรค์

จากการสัมภาษณ์ถึงสมรรถนะหลัก 6 ประการของครูที่ได้รับการพัฒนาระหว่างการอบรมโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญาพบว่า ครูผู้เข้าร่วมโครงการเห็นว่าโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญาสามารถช่วยพัฒนาสมรรถนะของตนเองในด้านต่าง ๆ ได้ ดังนี้ (1) เห็นว่าโครงการสามารถช่วยพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการ

ตนเองอย่างมีความสุขได้ จำนวน 106 คน (ร้อยละ 91.38) (2) เห็นว่าโครงการสามารถช่วยพัฒนาสมรรถนะด้านการคิดขั้นสูงและการเรียนรู้ได้ จำนวน 109 คน (ร้อยละ 93.97) (3) เห็นว่าโครงการสามารถช่วยพัฒนาสมรรถนะด้านการสื่อสารด้วยภาษาได้ จำนวน 101 คน (ร้อยละ 87.07) (4) เห็นว่าโครงการสามารถช่วยพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการและการทำงานเป็นทีมได้ จำนวน 107 คน (ร้อยละ 92.24) (5) เห็นว่าโครงการสามารถช่วยพัฒนาสมรรถนะด้านการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งได้ จำนวน 106 คน (ร้อยละ 91.38) และ (6) เห็นว่าโครงการสามารถช่วยพัฒนาสมรรถนะด้านการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและวิทยาการอย่างยั่งยืนได้ จำนวน 95 คน (ร้อยละ 81.90) นอกจากนี้ ยังพบว่าครูที่สามารถลดจำนวนชั่วโมงการทำงานได้มีจำนวน 33 คน (ร้อยละ 28.44) โดยครูได้ให้ข้อมูลว่าสามารถลดจำนวนชั่วโมงการสอนได้ตั้งแต่ 52 ชั่วโมงต่อปี จนถึง 1,300 ชั่วโมงต่อปี เมื่อคำนวณผลรวมแล้ว โครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญาสามารถช่วยครูลดชั่วโมงการสอนลงได้ 9,672 ชั่วโมงต่อปี

ทั้งนี้ เนื่องจากการอบรมของโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญายังสามารถช่วยให้ครูที่เข้าร่วมโครงการสามารถใช้องค์ความรู้ที่ได้รับจากการอบรม และผลประโยชน์อื่น ๆ อาทิ เกียรติบัตร เพื่อการปรับขึ้นเงินเดือน เงินวิทยฐานะ หรือ เงินประจำตำแหน่งของครู ได้จำนวน 10 คน โดยได้รับการปรับขึ้นเงินเดือนดังกล่าวตั้งแต่ 6,000 บาทต่อปี จนถึง 28,800 บาทต่อปี เมื่อคำนวณผลรวมแล้ว โครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญาสามารถช่วยให้ครูสามารถปรับขึ้นเงินเดือน เงินวิทยฐานะ หรือ เงินประจำตำแหน่งของครู ได้จำนวน 126,840 บาทต่อปี โดยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกยังสามารถชี้ให้เห็นได้ว่าความมั่นใจในการสอนของครูหลังการอบรมภายใต้โครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญาสามารถแบ่งออกได้ 4 ระดับ ดังนี้ (1) ครูมีความมั่นใจมากขึ้นกว่าเดิม เพราะสามารถทำงานของตนเองได้สะดวกขึ้น จำนวน 45 คน (ร้อยละ 38.79) (2) ครูมีความมั่นใจมากขึ้นกว่าเดิม เพราะครูมีความสุขในการสอนมากขึ้น จำนวน 36 คน (ร้อยละ 31.03) (3) ครูมีความมั่นใจมากขึ้นกว่าเดิม เพราะได้รับเสียงสะท้อนที่ดีจากนักเรียน จำนวน 21 คน (ร้อยละ 18.10) และ (4) ครูมีความมั่นใจมากขึ้นกว่าเดิม เพราะครูได้รับรางวัลสะท้อนผลลัพธ์การสอน จำนวน 14 คน (ร้อยละ 12.07) ท้ายที่สุดแล้ว คณะผู้ประเมินสามารถรายงานผลข้อมูลจากการประเมินตนเองของครูผู้เข้าร่วมโครงการได้ว่า ครูที่เข้าอบรมโครงการน่านเพาะพันธุ์ปัญญาสามารถใช้สมรรถนะในการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ให้แก่นักเรียนได้อย่างครบถ้วน ทุกวิชา มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจนกลายเป็นความรู้โดยปริยาย (Tacit knowledge) มีจำนวน 95 คน (ร้อยละ 81.90) และมีครูที่ไม่สามารถใช้สมรรถนะในการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้จำนวน 21 คน (ร้อยละ 18.10)